

1609». Tað merkir, at Sverri Dahl er eitt sindur í iva um hetta. Eg skal koma aftur til Sverra. Hetta, hann her sigur, um ikki við fullari vissu, hevur hann, sum so mong onnur, sum siga onga kirkju hava verið í Havn fyrr enn í 1609, tikið upp eftir N. Andersen í bókini *Færoerne 1600-1709*, sum kom í 1895.

Havnin og Kirkjubø

N. Andersen fer tó ikki aftur í miðeldina, men heldur at frá trúbotini til fyrst í 1600-talinum hevur «neyvan» verið nokur kirkja í Havn. Heldur ikki N. Andersen er heilt sannførdur um hetta. Grundgeving hansara er, at tey fáu fólkin, her búðu, saman við presti teirra hava søkt teirra gomlu sóknarkirkju í Kirkjubø. Til hetta er at siga, at vit vita einki um, at Kirkjubø hevur verið sóknarkirkja fyri Havnina og at eftir gomlum kirkjuskipanarsíði man tað vera rættiliga óhugsandi, at prestur búið í kirkjuleysari bygd. Men hvussu leingi hava prestarnir búið í Havn. Tað vita vit heldur ikki. Viðari nevnr hann sum grundgeving, at havnarfólk siga «heim til kirkjubøar», tí at bispasæti hevur havt so stóran tyding í huganum á havnarfólki. Hetta ljóðar ikki serliga sannførandi í mínum oyrum. Hann nevnr eisini sum grund, at Havnin er niðurstubýgd úr Kirkjubø. Heldur ikki tað ljóðar serliga trúligt.

Hevur kirkjan grundað Kirkjubø?

Men hvi eitur Kirkjubø Kirkjubø? Kann tað ikki hugsast, at kirkjan hevur bygt Kirkjubø, og at Kirkjubø upprunaliga er niðurstubýgd úr tingstaðnum Havn. Einaferð gekk markið millum Havnar og Kirkjubøar haga niður úr Rættará. Tað kann vera tí, at bisparnir hava lagt meginpartin av Havnarjörðini undir seg. Vit mugu gera okkum heilt greitt, at eitt er bispasæti og eitt annað eru prestarnir í sóknunum í landinum. Bispurin hevði ikki meira samskipti við ein møgulan sóknarprest í Havn enn aðra staðni. Vit vita einki um, at bispakirkjan hevur verið sóknarkirkja fyri Havnina. Hvi fekk Havnarprestur ikki ein part av Kirkjubøgarði sum embætisgarð, men garð í Syðradali og seinni í Norðradali? Og hvi fekk próstur, sum kom í staðin fyri bisp, tá ið bispasætið var niðurlagt, ikki Kirkjubøgarð sum embætisgarð, men garð í Oyndarfirði. Her eru so nógvir flektir spurningar, sum eg ikki tori at siga meira um, men tað tykir at vera vist, at stríð hevur verið um jörðina, tá ið hon var tikin av katólsku kirkjunum, og tað mugu hava verið sterkari kreftir enn prestarnir, sum hava býtt. Í Havn var ikki nógv jørd at fáa, tí var neyðugt at fara aðra staðni, men Kirkjubøgarði fekk Havnarprestur einki av. Men so sterka støðu hevur Havnarprestur havt, at tá ov litið var at fáa í Havn, so

fekk hann annan garð, tær 16 merkurnar á Syðradali. Og hetta bendir ikki á, at eingin kirkja hevur verið her á staðnum. Eftir N. Andersen hevur Sverri eisini tikið, at gudstænasta hevur verið hildin í Munkastovu. Eingin próvforsla kann gevast fyri hesum.

Tvørrandi ábendingar um kirkju í Havn

Sverri Dahl nevnr sum eina grundgeving fyri, at eingin kirkja møguliga hevur verið í Havn fyri 1609, at hvørki staðanøvn ella sagnir eru til, sum benda á tað, at kirkja hevur verið. Hetta haldi eg ikki vera so logið. Kirkjan stóð úti á Reyni. Og har var allur almennur aktivitetur, sum vit høvdu kallað tað nú, savnaður við ikki so fáum bygningum. Har hevur uttan iva verið bygt og brotið niður og bygt upp aftur umframt at eldur hevur gjørt um seg. Og tá ið slíkt hendir, fer nógv í gloymskuna, eisini av staðanøvnum og sagnum.

Eitt prógv fyri kirkju í Havn

Eitt vitni hava vit afturat, sum eg næstan við vissu tori at kalla eitt prógv fyri, at Havnin er eldri kirkjubýgd enn 1609. N. Andersen sigur frá — og tað hevur Sverri eisini tikið frá honum — at tá ið kirkjan var liðug í 1609, læt fútin heingja upp í kirkjuna eina svarta eikitalvu við gyltum bókstavum — hon er ikki til nú —, sum á danskum máli sigur, at í árinu 1609 læt

kongsins fúti Strange Madzen, borgari í Keypmannahavn, hesa kirkju byggja upp av nýggjum. So stendur á latini: Gudi heiðurin. So er innihaldið í dansku innskriftini endurtikið á latini. Tað, sum er áhugavert við hesi innskrift er danska orðalagið, at fútin læt hesa kirkju «af nye opbygge». Hetta orðalagið finna vit ferð eftir ferð í rokskaparbókunum hjá kirkjunum í Føroyum, og sum eru til skjals frá um leið 1690, og aðra staðni við. Og tað verður eisini brúkt, tá ið nýggj kirkja verður bygd í havni í 1788. Allastaðni merkja orðini «af nye opbygge» at nýggj kirkja er bygd í staðin fyri eina gamla, í hvussu so er viðhvørt soleiðis, at nakað av tilfari úr gomlu kirkjunum er brúkt aftur í teirri nýggju. Eg dugi ikki at skilja, at hetta skal merkja annað í Havn enn aðra staðni, sjálvt um innskriftin í Havn er nakað væl eldri enn tey dømi eg kenni. Her haldi eg, vit hava eitt beinleiðis prógv fyri, at Havnin er eldri kirkjubýgd enn 1609.

Fólkatalið í Havn

N. Andersen metir fólkatalið í Havn um mundið, tá ið kirkjan varð bygd til ikki meira enn um leið 100, og 300 fólk 100 ár seinni. Uppaftur 100 ár seinni, í 1801, vóru 554 fólk í Havn, og tað var umframt Hoyvík og Argir, og hvørki Alaker ella Sandágerði var uppi, tey vóru jú ikki í Havn. Um 1700 hava helst verið nakað meira enn 300 fólk. Í eini søtt nokkur ár seinni doyðu 250 fólk í Havn, og tað var

Hóast Føroyar ikki eru bispadømi fyrr enn eftir 1100, heldur Petur Martin Rasmussen, at tað er einki at ivast í, at kirkjur hava verið í Føroyum fyri ár 1000

3/4 av folkinum. Mitt í 1600-talinum beindi ein onnur søtt fyri hópi av fólki. Tí er greitt, at fólkatalið er vaksið í Havn í 1600-talinum, men tað er eisini minkað. N. Andersen kemur fram til talið 100 fólk um 1600 á tann hátt, at 18 húsmenn og leysir húskallar í 1613/14 guldú skatt. Men herafturat skal so leggjast fólk á skansanum og í handlinum og kanska annað við. Tað man helst hava verið nakað væl meira enn 100.

Hvi so stóra kirkju

Í hvussu so er tyktist tað vera logið, at 1609-kirkjan er so stór, sum hon er. Tað eru 13 stólar hvørjumeigin og sambært eitt yvirlit frá 1734 yvir, hvar fólk sat í kirkjunum, kundu sita upp til 6 fólk í hvørjum stóli, tað gevur 156 fólk. Men ta er kirkjan eitt sindur vaksin í 1706-07. Harafturat kemur ein arbeiðskonustólar og 6 stólar á loftinum. Tað vil siga, at kirkjan hevur tikið út moti 200 fólku.

Havnar kirkja og bygdakirkjur

Samanborið við aðrar kirkjur í landinum er Havnar kirkja, frásæð Kirkjubøar kirkja, tann størsta, sjálvt um vit taka tað við, at kirkjan er vaks-

in eitt sindur. Hon er frá einari upp í 4 alin breiddari enn allar aðrar kirkjur í landinum. Og tað hevur nógv at siga, tí ta er hvør einasti stólar tilsvarendi longri. Hon hevur frá tveimum upp í 6 stólar fleiri enn aðrar kirkjur. Til longdar frá 24 1/2 alin. Tann kirkja, sum kemur henni snæst er Viðareidis kirkja, sum er 18 alin. Taka vit longingina av kirkjunum við er munurin ikki so stórur, men hann er. Aðrar kirkjur, sum komu upp moti Viðareidis kirkju eru kirkjur í prestbyggunum: í Hvalba, á Sandi, í Miðvagi, á Nesi. Einasta undantak er í Norðstreymoy, har er ikki Kvivikar, men Hvalvíkar kirkja tann størsta. Hetta merkir, at størsta kirkjan eftir Havnar kirkju, Viðareidis kirkja, kundi staðið inni í kirkjunum, og í 1709 hevði korið tá verið tomt. Vit kunnu rokna út, hvat Viðareidis kirkja tok í mun til Havnar kirkju — Hvussu rætti tað verður, er kanska ivasamt, men vit gera tað kortini. Í Havn fáa tvær ferðir 6 fólk sitið á breidd, og hon er 10 alin breið. Viðareidis kirkja er 6 1/2 alin breið. Tað gevur 8 fólk. Tað vil siga, at 4 fólk kunnu kroystast í hvønn stól og tað eru 21 stólar. Tað merkir, at í Viðareidis kirkju hava í mesta lagi fingið sitið 84 fólk í

1788-kirkjan (myndina eigur Føroya Fornminnis-savn)

